

Lapsiasiavaltuutetun lausunto mietinnöistä koskien yhdenvertaisuuslain osittaisuudistusta

Viite: VN/3528/2021

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsiasiavaltuutettu arvioi mietintöä yleissopimuksen näkökulmasta.

Lausunto on annettu lausuntopalvelu.fi:ssä 18.5.2022.

Mietinnön keskeinen sisältö

Mietinnössä ehdotetaan muutettavaksi yhdenvertaisuuslakia niin, että yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnittelu ja yhdenvertaisuuden edistäminen laajennetaan koskemaan myös varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia. Tämän lisäksi häirinnän määritelmää ehdotetaan muutettavaksi niin, että häirintä voi kohdistua yksilön lisäksi myös ihmisryhmään. Lisäksi häirintää koskevaan pykälään lisätään uusi momentti, jolla selkeytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän ja palveluntuottajan ja koulutuksen järjestäjän vastuuta puuttua tiedossaan olevaan häirintään. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi sääntelyä niin, että asia voidaan viedä käsiteltäväksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan ilman, että asiassa on nimetty uhri. Lisäksi ehdotetaan tarkennettavaksi kohtuullisia mukautuksia koskevaa sääntelyä niin, että vammaisen henkilö voi saada myös palvelun viranomaiselta kohtuullisena mukautuksena. Tämän lisäksi selkeytetään kohtuullisten mukautusten arviointia sen osalta, että kohtuullisia mukautuksia arvioitaessa otetaan ensisijaisesti huomioon vammaisen henkilön tarpeet.

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- Ehdotetut muutokset ovat kannatettavia.
- Lapsiasiavaltuutetun tapaamat nuoret ovat korostaneet yhdenvertaisuuden ja moninaisuuden systemaattista huomiointia jo varhaiskasvatuksessa. Nyt esitetyt muutokset tukevat sen toteutumista.

- Jatkovalmistelussa on syytä arvioida vielä kattavammin saavutettavuutta ja esteettömyyttä koskevaa sääntelyä ja sääntelytarvetta.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Mietinnössä esitetyt muutokset lainsäädäntöön ovat linjassa YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen kanssa ja erittäin kannatettavia. Ehdotetut muutokset ovat tervetulleita, sillä ne osaltaan ilmentävät sopimusvaltioiden velvollisuutta valvoa ja torjua kaikenlaista ja missä tahansa tapahtuvaa syrjintää riippumatta siitä, esiintyykö sitä perheessä, yhteisössä, koulussa tai muussa laitoksessa.¹ Lapsiasiavaltuutettu pitää erittäin myönteisenä, että mietinnössä on viitattu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 ja 12 artikloihin sekä YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommenttiin nro 16, mutta toisaalta siinä olisi myös perusteltua tuoda laajemminkin esiin YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen sisältöä ja velvoitteita syrjintään liittyen. Mietinnössä ei esimerkiksi kertaakaan viitata YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen 2 artiklaan, joka takaa syrjimättömyyden.

Varhaiskasvatuksen yhdenvertaisuussuunnittelu

Lapsiasiavaltuutettu kannattaa sitä, että velvollisuus yhdenvertaisuussuunnitelman tekemisestä ulotetaan selkeällä sääntelyllä koskemaan myös varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia toimipaikkakohtaisesti (ja että kunnan alueella toimiville perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatustoiminnan toimijoille laaditaan toimipaikkakohtaisen suunnitelman sijaan yhteistyössä näiden toimijoiden kanssa yhteiset yhdenvertaisuussuunnitelmat).

Ehdotetut muutokset tukevat osaltaan yhdenvertaisuuden edistämistä varhaisesta lapsuudesta asti. Lapsiasiavaltuutetun tapaamat nuoret ovat pohtineet, että mikäli moninaisuutta kunnioitettaisiin ja huomioitaisiin systemaattisesti jo varhaiskasvatuksesta lähtien, oppisivat lapset kunnioittamaan erilaisuutta paremmin ja tällä saattaisi olla ennaltaehkäisevää vaikutusta esimerkiksi kiusaamiseen.

Nyt käsillä olevassa esityksessä ehdotetaan lakiin edellytystä varata lapsille ja heidän huoltajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi yhdenvertaisuuden edistämistoimenpiteistä (6 a §). Perusteluissa todetaan, että ”lapset voidaan myös ottaa mukaan suunnitelman laatimiseen lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen osana päiväkodin tai muun varhaiskasvatuksen toimintamuodon toimintaa” (s. 36). Lapsiasiavaltuutettu pitää ehdotuksia lapsen kuulemiseen liittyen erit-

täin kannatettavina. YK:n lapsen oikeuksien komitea on painottanut lasten osallistumisen tärkeyttä syrjinnän vastaisissa toimissa ja todennut, että lasten osallistuminen on välttämätöntä sosiaalisen ilmapiirin luomiseksi oppimisympäristöön, ja että lasten näkemykset on erityisen tärkeää ottaa huomioon torjuttaessa syrjintää.²

Lapsiasiavaltuutetun tapaamisista lasten kanssa on käynyt ilmi, että aikuisten yhdenvertaisuus- ja moninaisuusosaamisen puute saattaa heijastua lasten arkeen hyvin ikävällä tavalla:

"Mulla on myös sellanen juttu että kerran ku mä olin pukuhuoneessa, ni yks tyyppi aikuisista [koulussa] sanoi et mä en sovi tyttöjen pukariin, ja mä en pääse poikien pukariin koska ei tiedetä mikä mä olen." (lapsi lapsiasiavaltuutetun sateenkaarevien lasten ja nuorten Nuoret neuvonantajat -tapaamisessa keväällä 2021)

"Muskarin opettaja sano että meillä on ohjeistus että henkilötunnuksesta näkee että onko tyttö vai poika. Ni sit ei oikein enää ollu hirveesti halua käydä siellä sen jälkeen sit." (lapsi lapsiasiavaltuutetun sateenkaarevien lasten ja nuorten Nuoret neuvonantajat -tapaamisessa keväällä 2021)

"No se on yks iso asia, että niinku ei aina ajateltais, että saamelaiset on pelkästään pohjoissaamenkielisiä, että on muitakin saamen kieliä, ja että niitä sitten huomioidaan." (lapsi lapsiasiavaltuutetun saamelaisten lasten Nuoret neuvonantajat -tapaamisessa syksyllä 2021)

Lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan systemaattinen ja asianmukaisesti toteutettu yhdenvertaisuussuunnittelu voi vaikuttaa myönteisellä tavalla moninaisuuden huomioimiseen.

Häirintä

Lapsiasiavaltuutettu pitää perusteltuna, että häirintää koskevaa säännöstä (yhdenvertaisuuslain 14 §) muutetaan vastaamaan lain aiempaa sanamuotoa siten, että häirintä voi kohdistua myös ihmisryhmään. Esitetyn perusteella lainsäädännössä tunnustettaisiin jatkossa nykyistä selkeämmin myös ryhmään kohdistuva häirintä. Lapsiasiavaltuutettu pitää tätä erittäin myönteisenä muutosehdotuksena.³ Lisäksi on kannatettavaa, että varhaiskasvatuksen järjestäjän ja palveluntuottajan sekä koulutuksen järjestäjän velvollisuutta puuttua häirintätapauksiin selkiytetään. Etenkin nuorimpien lasten kannalta ehdotettu täsmennys on tervetullut, sillä lasten voi olla vaikea tuoda kohtaamiaan epäkohtia itse esiin ja heidän oikeuksiensa toteutuminen usein riippuu muista ihmisistä.

Kohtuulliset mukautukset

Lapsiasiavaltuutettu kannattaa sitä, että velvollisuus kohtuullisiin mukautuksiin ulotetaan koskemaan myös viranomaisen antamia palveluja. Lasten oikeusturvassa korostuu ennakoilinen oikeusturva ja lapsiasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa arvioidaan huolellisesti yhdenvertaisuuslain osittaisuudistusta valmistelevan työryhmän esitykseen jätetty eriävä mielipide (Kortteinen & Hiltunen). YK:n lapsen oikeuksien komitea on todennut, että kaikissa uusissa julkisissa rakennuksissa tulisi olla kansainväliset vaatimukset täyttävät kulkuväylät vammaisille, ja jo olemassa olevat julkisissa rakennuksissa (esim. kouluissa, terveyskeskuksissa ja sairaaloissa, valtion virastoissa sekä ostoskeskuksissa) tulisi tehdä tarvittavat muutostyöt, jotta ne olisivat mahdollisimman helppokulkuisia vammaisille.⁴ Lapsiasiavaltuutettu kannattaakin tiivistelmässä esitettyä ehdotusta, jonka mukaan saavutettavuutta ja esteettömyyttä koskevaa sääntelyä on syytä kehittää jatkossa.

Helsingissä 18.5.2022

Elina Pekkarinen
Lapsiasiavaltuutettu

Sonja Vahtera
Lakimies

---

¹ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 7 (2005) lapsen oikeuksien täytäntöönpanosta varhaislapsuudessa (CRC/C/GC/7/Rev. 1), kohta 12.

² YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 12 (2009) lapsen oikeudesta tulla kuulluksi (CRC/C/GC/12), kohta 9.

³ Myös YK:n lapsen oikeuksien komitea on korostanut ryhmään kohdistuvan syrjinnän muotoja. Ks. esim: CRC/C/GC/7/Rev. 1, kohta 11.

⁴ YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti nro 9 (2006) vammaisten lasten oikeuksista (CRC/C/GC/9), kohta 40.